

УДК [930.253:75](092)(477)

О. М. БЄЛАЯ*

**МЕТРИЧНИЙ ЗАПИС ПРО НАРОДЖЕННЯ
ТА ХРЕЩЕННЯ КАТЕРИНИ БІЛОКУР****(до 110-річчя від дня народження
народної художниці України)**

Вперше публікується метричний запис про народження народної художниці України К. В. Білокур (російською мовою – Белокур) 24 листопада 1900 р.

Ключові слова: Катерина Василівна Білокур; народна художниця України; метричний запис про народження; метрична книга; Державний архів Київської області.

У грудні виповнюється 110 років від дня народження видатного митця, народної художниці України, заслуженого діяча мистецтв України, кавалера ордена “Знак Пошани” Катерини Василівни Білокур.

Складним та тернистим був шлях простої селянки-художниці з села Богданівки Черняхівської волості Пирятинського повіту Полтавської губернії (нині – Яготинський район Київської області) до визнання її таланту. Сама навчилася писати і читати. “На цьому моя початкова, середня і вища освіта закінчилася”, – пригадувала пізніше Катерина Білокур.

Перші спроби малювання – вуглинкою на шматку домотканого полотна – вона зробила у підлітковому віці. Проте її батьки були проти навчання доньки у школі, а малювання вважали заняттям не гідним дівчини, що мала стати гарною господинею. Вдень її завданням була робота в полі та на городі, а ввечері, впоравшись з господарством, потай від батьків до ночі малювала. Самоучка, свої роботи писала на звичайних домотканих тканинах або фанері саморобними фарбами – з буряка, бузини, калини, різних трав. Сама виготовляла і пензлі. Малювала переважно квіти, пейзажі та натюрморти, іноді – портрети.

З раннього періоду її творчості збереглися портрети сестри Олі Белокур (1928) і колгоспниці Тетяни Бахмач (1932).

У 20-х роках ХХ століття Катерина Білокур двічі хотіла вступити до художньо-керамічного технікуму в Миргороді та Київського театрального технікуму, але через відсутність у дівчини атестату про 7-ми річну освіту, її не приймали до будь-якого навчального закладу. В цей

* *Белая Ольга Николаевна* – кандидат історичних наук, начальник відділу інформації та використання документів Державного архіву Київської області.

час вона малює переважно квіти, вчиться компонувати, поєднувати фарби в єдину гармонійну цілісність.

У другій половині 30-х років минулого століття Катерина Білокур самостійно оволодіває технікою живопису. Одночасно з малюванням керує драматичним гуртком у сільському клубі, сама виявляє неабиякий талант актриси, виступаючи на сцені. Перші значні роботи цього періоду – “Берізка”, “Квіти”, “Портрет племінниць”.

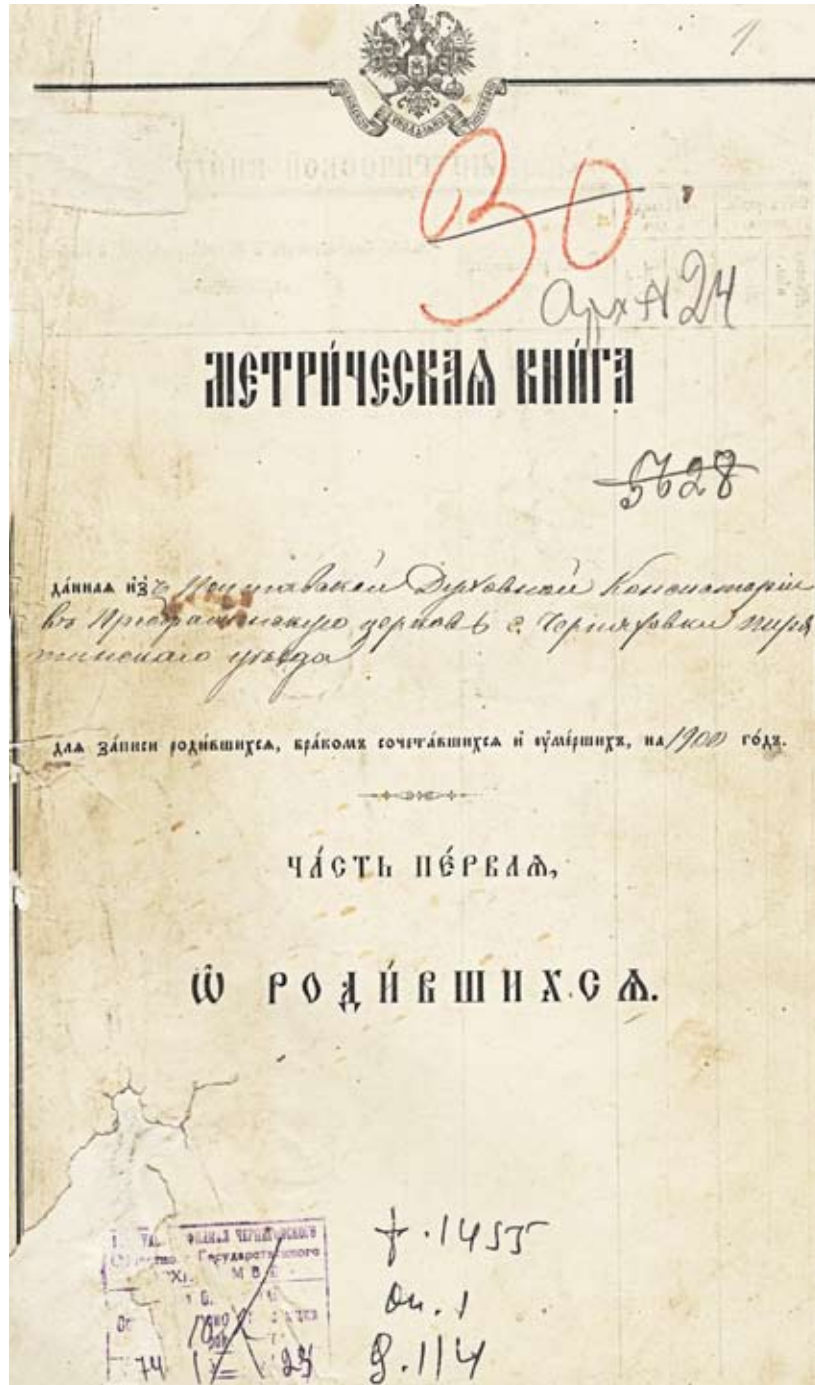
Завдяки сприянню видатної української співачки Оксани Петрусенко, якій Катерина Білокур написала листа, її роботами зацікавилися працівники Полтавського будинку народної творчості. 1940 року картини К. В. Білокур були виставлені спочатку в Полтаві, а потім на республіканській виставці в Києві. Величезний успіх мала її персональна виставка, що відбулась у Полтаві 1941 р. На жаль, майже всі картини з цієї виставки були втрачені під час Великої Вітчизняної війни¹.

У тяжкі воєнні роки художниця не пише картин. У липні 1941 р. зник без вісти її молодший рідний брат Павло, про що сім'я дізналася тільки в 1943 р. Сиротами лишилися двійко дітей ...

По війні Катерина Білокур створює свої кращі твори – “Декоративні квіти” (1945), “Привіт врожаю” (1946) та всесвітньо відоме полотно “Цар-колос” (1949).

1949 року її приймають до Спілки художників України, а в 1951-му – нагороджують орденом “Знак Пошани” та присвоюють звання заслуженого діяча мистецтв України. 50-і роки ХХ ст. стали для К. В. Білокур найбільш плідним періодом творчості. Їй допомагає Спілка художників України, вона бере участь в багатьох виставках, у Богданівку приїжджають представники української культури. Катерина Білокур зустрічається та листується з видатними діячами української культури: Павлом Тичиною, Миколою Бажаном, Василем Касіяном, Антоном Середою, Матвієм Донцовим, Степаном Таранушенком, Степаном Кириченком. У 1954 році в Парижі на міжнародній виставці демонструються її картини “Цар-колос”, “Берізка” і “Колгоспне поле”, які високо оцінив Пабло Пікассо. Коли всесвітньо відомий маєстро побачив картини Катерини Білокур, то довго стояв біля них, як загіпнотизований, а потім назвав її геніальною і додав: “Якби у нас була такого рівня художниця, ми б змусили весь світ заговорити про неї”. На жаль, з виставки у Парижі картини К.В. Білокур не повернулися і де вони зберігаються зараз невідомо. З огляду на те, що в ті часи картини не фотографувалися перед відправкою на міжнародні виставки, в Україні не лишилось навіть їх фотокопій. Катерина Білокур в кінці 50-х років ХХ століття намагалась відновити картину “Цар-колос”, проте копія залишилась незакінченою...

У 1956 році Катерині Білокур присвоєно звання Народної художниці України. В цей час вона створила чудові картини “Піони”, “Букет

Обкладинка метричної книги Преображенської церкви села Черняхівки
 Пирятинського повіту Полтавської губернії, в якій виявлено запис
 про народження та хрещення Катерини Василівни Білокур
 24 листопада (за старим стилем) 1900 року.
 Держархів Київської обл., ф. 1455, оп. 1, спр. 114, арк. 1
 на 2-х арк. в 1-му прим.

МЕТРИЧЕСКОЙ ВНИГН НА 1900

Сичка родів. шукта.		Місяць і день		Ім'я народившуча.	Заній, імя, сичество і фамилія родителі, і кнгого крестоведніа.
Мужина пола.	Жінки пола.	року. пн.	квѣтк. пн.		
-	153	24	24	Екатерина	П. Фришкова в крестилниши соборниши, Микола Фришкович Професійні і законна исна сго Оскарсія Тохманов, оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
-	154	24	24	Екатерина	С. П. Родичеву в крестилниши соборниши, Василь івановъ Тохмановъ і законна исна сго Александръ Михайлов, оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
-	155	24	24	Екатерина	М. Кончалова в крестилниши соборниши, Василь Васильевичъ Мисисевъ Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ і законна исна сго Іоаннъ Васильевичъ Мисисевъ оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
140	-	25	25	Петро	М. Кончалова в крестилниши соборниши, Василь Васильевичъ Мисисевъ і законна исна сго Микола Петровъ оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
141		25	25	Андрей	М. Кончалова в крестилниши соборниши, Василь Васильевичъ Мисисевъ і законна исна сго Микола Петровъ оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
-	156	25	25	Марія	М. Кончалова в крестилниши соборниши, Василь Васильевичъ Мисисевъ і законна исна сго Іоаннъ Васильевичъ Мисисевъ оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
-	157	27	27	Екатерина	П. Фришкова в крестилниши соборниши, Микола Фришковичъ Професійні і законна исна сго Александръ Михайлов, оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ
-	158	27	27	Варвара	П. Фришкова в крестилниши соборниши, Микола Фришковичъ Професійні і законна исна сго Александръ Михайлов, оди православна. Свѣщенишкв. Іоаннъ Тохмановъ

Метричний запис про народження та хрещення Катерини Василівни Білокур 24 листопада (за старим стилем) 1900 року з метричної книги Преображенської церкви села Черняхівки Пирятинського повіту Полтавської губернії.

Держархів Київської обл., ф. 1455, оп. 1, стр. 114, арк. 46 зв.
на 2-х арк. в 1-му прим.

98

ГОДА, ЧАСТЬ ПЕРВАЯ, О РОДИВШИХСЯ.

Знаме, имя, сѣчетво и фамиліа кострильщиков.	Кто совершил таинство крещенія.	Ръкоприкладство еванг. телей записи по желанію.
Крестилецъ: Родионъ сѣтеповъ Васильевичъ и Матвѣиъ Филипповъ Крѣпъ. Яковъ Толбушкінъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской		
Крестилецъ: Матрѣя Карповъ Васильевичъ и Марія Павлова Черкасскій Васильевичъ и Матвѣиъ Филипповъ Крѣпъ. Яковъ Толбушкінъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской Свѣдѣтели: Григорійъ Васильевичъ Толбушкінъ Васильевичъ и Матвѣиъ Филипповъ Крѣпъ. Яковъ Толбушкінъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской		
Крестилецъ: Евсей Матрѣевъ Васильевичъ Ксѣрия и Меланіа Саврановъ Яковъ Толбушкінъ Крѣпъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской		
Крестилецъ: Матвѣиъ Филипповъ Васильевичъ Матвѣиъ Филипповъ Васильевичъ Яковъ Толбушкінъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской Свѣдѣтели: Григорійъ Васильевичъ Толбушкінъ Васильевичъ и Матвѣиъ Филипповъ Крѣпъ. Яковъ Толбушкінъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской		
Крестилецъ: Яковъ Толбушкінъ Васильевичъ Васильевичъ Васильевичъ Васильевичъ Яковъ Толбушкінъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской		
Крестилецъ: Яковъ Толбушкінъ Васильевичъ Полтавскій Монашескаго Замка Черкасской		

Метричний запис про народження та хрещення Катерини Василівни Білокур 24 листопада (за старим стилем) 1900 року з метричної книги Преображенської церкви села Черняхівки Пирятинського повіту Полтавської губернії.

Держархів Київської обл., ф. 1455, оп. 1, стр. 114, арк. 47
на 2-х арк. в 1-му прим.

квітів”, “Квіти і овочі”, “Натюрморт”. Неабияким психологом вона показала себе в автопортретах.

В останні роки життя Катерина Білокур тяжко хворіла, позначалися невлаштованість в особистому житті, тяготи сільського побуту, смерть батька, хвороба матері.

Померла художниця 9 червня 1961 року та була похована в центрі рідного села. У 1977 році в селі Богданівка відкритий меморіальний музей-садиба Катерини Білокур, на території якої їй встановлено пам’ятник (автор – племінник художниці скульптор Іван Білокур).

Творчість Катерини Василівни Білокур належить до найкращих досягнень української культури, вона стала предметом вивчення та дослідження мистецтвознавців. У Яготинському історико-краєзнавчому музеї розгорнуті експозиції її живописної та графічної спадщини, а в Державному музеї українського народно-декоративного мистецтва в Києві є велика “Білокурівська” зала, в якій виставлені кращі творіння художниці. Відомий письменник Володимир Яворівський написав повість “Автопортрет з уяви”, композитор Леся Дичко в 1983 році створила балет “Катерина Білокур”, поставлений однойменний телеспектакль (1980), створено фільми: документальний – “Чарівний світ Катерини Білокур” (1986) і художній – двосерійний фільм “Буйна” (1989)².

Дата народження самородка українського мистецтва Катерини Василівни Білокур – 7 грудня (за старим стилем – 24 листопада) 1900 р. була відома тільки зі слів художниці³. Ніхто із дослідників її біографії та творчості (Микола Кагарлицький, Володимир Яворівський) не шукав метрику про народження художниці в архівах, бо Державний архів Полтавської області (саме там зберігалася більшість метричних книг Полтавської духовної консисторії) під час Великої Вітчизняної війни зазнав величезних втрат (велика кількість документів згоріла), тому вважалось, що метрика видатної художниці також була знищена пожежею. Проте нещодавно в Державному архіві Київської області під емоційним впливом від екскурсії працівників архіву до садиби-музею Катерини Василівни Білокур в селі Богданівка, начальник відділу інформації та використання документів О. М. Беляя переглянула документи колекції метричних книг, що зберігається в архіві, де виявила метричну книгу Преображенської церкви села Черняхівки Пирятинського повіту Полтавської губернії за 1900 рік. Саме в цій книзі, у частині 1-ій, про народжених, під № 154 є запис російською мовою: “24 ноября 1900 года родилась и в этот же день крещена Екатерина. Родители: села Богдановки казённый крестьянин Василий Иосифов Белокур и законная жена его Акилина Павлова, оба православные. Восприемники: крестьяне Пётр Корнеев Кононенко и Марфа Павлова Черномурова. Обряд крещения совершал священник Иоанн Полянский”⁴. Таким чином, виявлено унікальний документ – до цього невідомий. Більше того,

спростовано твердження деяких родичів Катерини Білокур щодо хрещених художниці, які називались ними невірно. А підтверджено саме ту дату народження Катерини Білокур, яку вона сама називала – 24 листопада (за новим стилем – 7 грудня) – день Святої великомучениці Катерини.

¹ Катерина Білокур очима сучасників / Упор. М. Ф. Кагарлицький. – К.: Томіріс, 2000. – 432 с.

² Горова Д. Буйна. Минуло 105 років від дня народження Катерини Білокур // “Україна Молода”, № 234. – 2005. – С.10.

³ Інтернет-сайт: ru.wikipedia.org/wiki/Белокур,_Екатерина_Васильевна

⁴ Державний архів Київської області, ф. 1455, оп. 1, спр. 114, арк. 1, 46 зв., 47.

Впервые публикуется метрическая запись о рождении народной художницы Украины Е. В. Белокур 24 ноября 1900 г.

Ключевые слова: Екатерина Васильевна Белокур; народная художница Украины; метрическая запись о рождении; метрическая книга; Государственный архив Киевской области.

First published metric record of birth of national artist of Ukraine K. V. Bilokur (in Russian – Belokur) November 24, 1900.

Keywords: Kateryna Vasylivna Bilokur; national artist of Ukraine; metric record of birth, metric book, the State Archives of Kyiv region.